

Školní vzdělávací programy

Náplň a cíl předmětu:

Předmět je zaměřen na problematiku školních vzdělávacích programů (dále ŠVP) ve středním odborném školství. Obsahuje základní teoretické poznatky o kurikulárních dokumentech. Soustřeďuje se na strukturu rámcových vzdělávacích programů a jejich transformaci do ŠVP. Cílem předmětu je získání vědomostí a dovedností pro tvorbu a používání školních vzdělávacích programů v praxi středních odborných škol.

Předmět navazuje na pedagogické disciplíny.

Vyučující:

Mgr. Pavel Pecina, Ph.D.

Katedra fyziky, chemie a odborného vzdělávání

Poříčí 7

Mail: ppecina@ped.muni.cz

Témata:

1. Charakteristika rámcových vzdělávacích programů (RVP) a školních vzdělávacích programů na SOŠ a SOU
2. Profil absolventa
3. Učební plány, učební osnovy
4. Vzdělávací moduly
5. Průřezová témata
6. Výukové cíle, učební úlohy
7. Klíčové kompetence
8. Příprava učitele na výuku, didaktická analýza učiva
9. Mezipředmětové vztahy
10. Tvorba ŠVP- přípravná fáze tvorby ŠVP
11. Struktura ŠVP a postup jeho tvorby
12. Charakteristika jednotlivých částí ŠVP

Způsob ukončení předmětu: zápočet

Požadavky k zápočtu: Vypracování podkladů pro tvorbu ŠVP podle pokynů vyučujícího

Studijní prameny: výuková prezentace, www.nuv.cz

http://is.muni.cz/elearning/warp.pl?url=%2Fel%2F1441%2Fpodzim2008%2FOP3BK_D_US%2FDidaktika_odbornych_predmetu.qwarp

1. Charakteristika rámcových vzdělávacích programů (RVP) a školních vzdělávacích programů na SOŠ a SOU

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Charakterizovat RVP Vaší skupiny oborů a jejich vztah k tvorbě ŠVP
- Na středních odborných školách budou do několika let dosavadní osnovy nahrazeny rámcovými vzdělávacími programy, na jejichž základě si školy vytvoří své školní vzdělávací programy.
- RVP vznikly na státní úrovni, ŠVP vznikají na školní úrovni. Každá škola si tedy musí vypracovat vlastní ŠVP pro všechny obory, které připravuje.
- Každý obor má svůj RVP (strojírenství, elektrotechnika, zahradnictví, textilnictví, gastronomie... atd.)
- První vlna RVP byla schválena v roce 2007, druhá vlna v roce 2008 (více na stránkách Národního ústavu odborného vzdělávání www.nuv.cz).
- Do dvou let od schválení RVP musí škola připravující příslušné obory začít vyučovat podle ŠVP.
- Proto je třeba prohloubit připravenost pedagogů v problematice přípravy a realizace školních vzdělávacích programů, aby odrážely potřeby trhu práce v regionu. Školy by potom měly na takto vzniklém základě připravovat žáky pro uplatnění ve společnosti a v souladu s požadavky zaměstnavatelů (regionu) i s potřebami žáků a rozvoje jejich osobnosti.

- Cíle stanovené v ŠVP musí vycházet z cílů stanovených v RVP příslušného oboru.

Specifika ŠVP

- Školní vzdělávací program umožňuje vytvořit podmínky pro změny a zlepšení práce školy, pro její profilaci, rozvoj tvořivosti učitelů i žáků a vytváření společné pracovní atmosféry.
- Globální cíle je nutné stanovit jednotně pro celou školu a musí být závazné pro všechny vyučující.
- Výuka by měla být atraktivnější, navozující aktivitu a spolupráci žáků, vyžadující hledání informací a jejich aplikaci.
- Výsledky vzdělávání v operacionalizované podobě vyjadřují konkrétní vzdělávací požadavky na změnu osobnosti žáka ve všech rovinách. Pro vyjádření cílů je dnes preferován pojem kompetence.
- V ŠVP by měli být zohledněny potřeby příslušného regionu na příslušný obor vzdělání.

Kontrolní úkoly:

1. Charakterizujte RVP vaší skupiny oborů a vysvětlete jejich vztah k ŠVP.
2. Vysvětlete specifika ŠVP.

2. Profil absolventa

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Charakterizovat profil absolventa Vašeho oboru

Profil absolventa vyjadřuje cílovou kategorii vzdělávání a výchovy absolventa určité školy. Je to jedna část ŠVP.

V profilu absolventa jsou vyjadřovány cíle a výstupy vzdělávání i popis žádoucích změn osobnosti absolventa. V této souvislosti se hovoří o institucionálních cílech, finálních cílech, cílech studia atp. Je základem strategie cílevědomého formování žáka vzhledem k jeho budoucí profesi (tu charakterizuje profesiogram), podkladem pro vytváření pedagogických dokumentů, hlavním prostředkem vnášení objektivních požadavků na výchovu a vzdělávání žáka a prvním výsledkem transformace a začleňování těchto požadavků do cílových a obsahových struktur výchovy a vzdělávání.

V profilu absolventa lze rozlišit část **obecnou a odbornou (zvláštní)**. V **obecné části** jsou obsaženy požadavky vzdělanostní, činnostní, vztahové a postoje. Tato část může být společná pro více příbuzných oborů.

Odborná část profilu absolventa obsahuje požadavky na profesionalizační proces v příslušném oboru. Vyplývají z ní požadavky na odborné (technické) předměty. Odborná část je koncipována pro každý obor zvlášť.

Avšak mezi obecným s odborným vzděláním nelze vytvořit ostrou dělicí čáru. Obě složky se prolínají a uplatňují ve vzájemné spojitosti.

Tvorba profilu absolventa

Proces tvorby optimálního textu profilu absolventa je v rovině teorie (je vždy obecná) jen těžko uchopitelný.

V odborném vzdělávání je základním hlediskem dobrá připravenost žáka pro výkon dané profese v místě působnosti školy.

Zkušenosti (naše i zahraniční) ukazují nezbytnost zaměření i ve středním odborném vzdělávání na další rozvoj osobnosti žáků a jejich přípravu pro mnohostranné zapojení se do života společnosti. Profil absolventa (zde bude v souladu s RVP) by měl pamatovat na přípravu na:

- kulturní život společnosti,
- morální a občanský život,
- adaptaci na podmínky současného života,
- rodinný život,
- kultivace osobnosti žáka a jeho rozvoj (povšimněte si začlenění čtyř cílů vzdělávání pro 21. století formulovaných komisí UNESCO do RVP).

Tvorba profilu absolventa tedy navazuje na analýzu příležitostí pro Vaší školu a jejich tvořivé zhodnocení, po zpracování odpovídající dokumentace je třeba obor patřičně uvést „na trh“.

Kontrolní úkoly:

1. Charakterizujte profil absolventa a vysvětlete, co obsahuje.
2. Pokuste se zformulovat, co by měl obsahovat profil absolventa vašeho oboru.

3. Učební plány, učební osnovy

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Charakterizovat učební osnovy a učební plány v nových vzdělávacích dokumentech
- Vysvětlit možné uspořádání učiva v učebních osnovách

Učební plán - dokument, který stanoví soubor vyučovacích předmětů, jejich rozdělení do ročníků a počet týdenních vyučovacích hodin pro předměty v jednotlivých ročnících. Jeho podoba vyplývá z požadavků odborných i pedagogických, cílů a podmínek výuky, ze zájmů žáků (volitelné předměty) a z jejich předchozí přípravy. Ovlivňován je silně způsobem organizace výuky (uplatněním a „způsobem uspořádání“ modulů atp.).

Učební plán je zpravidla sestavován v sepětí s tvorbou profilu absolventa a charakteristiky studijního či učebního oboru, upřesňován může být i v dalších fázích projektování výuky.

Učební osnovy - vyjadřují zamýšlené cíle, obsah i pojetí výuky, mohou být rámcové nebo podrobné. Těžištěm jsou anotace (uvedení tematických celků a témat) učiva pro daný vyučovací celek (předmět, modul) a ročník.

Je žádoucí uvádět i smysl a pojetí výuky, vyšší výukové cíle, orientační časové normy a další údaje, které by neměly být pro školu povinné, ale vyjadřovat představu o optimální koncepci výuky.

Lze se setkat v podstatě se dvěma přístupy k vymezení učiva, které je prezentováno osnovami. Jeden je tzv. osnování, kde za východisko jsou považovány výsledky věd, popř. s poznatky určité oblasti. Tzv. kurikulární přístup, dnes více preferovaný, nachází východisko vymezení učiva více v analýze jeho potřebnosti, v rámci SOV z hlediska výkonu profese i pro rozvoj osobnosti v rámci zacílení vzdělávání.

Tvorba učebních osnov není jednoduchá z následujících důvodů:

- Zvětšující se objem poznatků a možnost modernizace obsahu výuky, jejíž objem je v podstatě neměnný.
- Roztříštěnost učiva do příliš mnoha vyučovacích předmětů, žákům dělá problémy spojování poznatků, které si osvojili v různých vyučovacích předmětech (zde jsou mj. významné moduly),
- Potřeba širokého začleňování vlastní aktivní činnosti žáků, což zdánlivě výuku zdržuje.
- Potřeba přípravy žáků na další vzdělávání, vyhledávání údajů a poznatků a jejich osvojování.
- Snížení jednostrannosti výuky v rovinách teorie - praxe, všeobecné - odborné atp.

Možné uspořádání učiva v učebních osnovách:

- Uspořádání postupné - každé učivo je probíráno jen jednou.
- Uspořádání cyklické - učební látka se rozvrhuje na několik cyklů, v každém následujícím cyklu je tato učební látka prezentována učivem vždy na vyšší úrovni, znalosti jsou rozšířeny a prohloubeny.
- Souběžné - v jednom vyučovacím předmětu je více učebních látek probíráno současně (lze tak v některých případech chápat i vztah mezi teoretickou výukou a odborným výcvikem atp.).
- Strukturálně-integrační - nastává integrace učiva do nových celků vymezených společným podstatným znakem (např. principem technologické činnosti), z tohoto podstatného znaku se odvíjí i struktura daného celku.

V odborných předmětech dominuje postupné uspořádání.

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete pojmy: učební plány, učební osnovy.
2. Jaký je rozdíl mezi osnovami ve starém pojetí a v novém pojetí podle RVP, ŠVP?
3. Jaké je možné uspořádání učiva v učebních osnovách?

4. Vzdělávací moduly

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Charakterizovat vzdělávací moduly
- Naznačit možnosti a způsob využití vzdělávacích modulů ve Vašem oboru

Vzdělávací modul tvoří ucelenou část výuky, která je různě dlouhá a splňuje tyto požadavky (Mach, Kofroňová, 1999):

- má specifickou funkci a jednoznačně vymezené cíle,
- musí definovat určitý soubor učebních situací, činností, učiva,
- je možno jej zapojit do různých vzdělávacích cest, nemá předem určené místo, tedy umožňuje úpravu průběhu výuky podle potřeb žáků i podle společenského vývoje, např. v regionu,
- výběr modulů, zejména v SOV, umožňuje žákovi prohloubenou specializaci nebo variantně zaměřenou profesní přípravu.

Jiná definice modulu – modul je přesně definovaná jednoznačně vymezená vzdělávací nebo výcviková jednotka. Je to blok učiva, který tvoří uzavřený celek. Příklad: Ruční zpracování kovů, Strojní obrábění kovů, Základy instalace vodovodních systémů, Příprava studených pokrmů, Šití prádla...atd.

Z jednotlivých modulů lze pak sestavit několik vzdělávacích programů. Jeho specifikum v odborném vzdělávání spočívá v tom, že může organicky spojovat teorii a s ní související praxi, přičemž základem vytváření systému obsahu výuky jsou právě pro výkon profese nezbytné činnosti (teorie je k nim „navázána“). Další výhodou v SOV je, že pomocí vzdělávacích modulů lze sestavit několik vzdělávacích programů (kombinací modulů).

Vzdělávací moduly rozlišujeme podle obsahu a zařazení na:

- Přípravné vzdělávací moduly.
- Základní vzdělávací moduly.
- Volitelné vzdělávací moduly.
- Odborné vzdělávací moduly.

Vidíme, že moduly mohou být určeny k možnosti profilace profesní přípravy.

Struktura textu charakterizujícího vzdělávací modul:

- Vstupní část – název, kód a charakteristika modulu, požadované vstupní předpoklady.
- Jádro modulu – předpokládané výsledky výuky, obsah a doporučený postup výuky.
- Výstupní údaje – kritéria a postupy při hodnocení.

Některé zásady a možnosti výuky s využitím systému modulů – shrnutí zkušeností z praxe:

1. Každý vzdělávací modul je vymezen:
  - Vstupními požadavky kladenými na uchazeče.
  - Obsahem.
  - Metodickými pokyny pro vyučující.
  - Standardy (vědomosti a dovednosti), které musí zvládnout ten, kdo modul absolvuje.
  - Stanoveným postupem ověřování (testy, kontrolní práce, zkoušky).
2. Každý modul musí „na vstupu“ zahrnovat část, která zabezpečí „prohloubení nezbytných vstupních předpokladů“ žáků; tím je umožněna široká volitelnost modulu a zvýšena pravděpodobnost jeho úspěšného dokončení.
3. Vzdělávací program sestavený z jednotlivých modulů vytváří tzv. modulový systém. Ten se pak lze inovovat a rozšiřovat podle potřeby praxe. Tím jsou vytvořeny podmínky proto, aby se z jednotlivých modulů daly sestavit různé vzdělávací programy vycházející z požadavků na úroveň a kvalifikaci, která má být získána a která je praxí požadována.

- Obvykle jsou vypracovány dva typy programů, které jsou odvozeny z obsahu činností příslušného odvětví. Jeden je zaměřen na zvládnutí přípravných a základních modulů, výstupem bude získání nižší kvalifikace. Druhý je široce zaměřen na komplexní ovládnutí jednotlivých odborností v odvětví s možnou volbou speciálních činností. Oba programy jsou vzájemně propustné, kvalifikace pracovníka je odvozována od počtu a druhu zvládnutých modulů.
- Výhody modulového systému jsou uplatňovány v efektivitě a pohotovosti rekvalifikace pracovníků a v celoživotním vzdělávání. Pracovník může kdykoliv navázat na úspěšně zvládnutý modul (ověřeno zkouškou, vydán certifikát) a dále si zvyšovat kvalifikaci v oboru.
- Při komplexním propracování vzdělávacích programů je modulový systém doprovázen kreditním systémem. V podstatě jde o ocenění každého úspěšně zvládnutého modulu stanoveným počtem bodů.
- Zpracování programů odborné přípravy při využití modulů umožňuje tedy značnou variabilitu a poskytuje různé možnosti při realizaci postupných cílů přípravy na povolání. Učitelé praktického vyučování musí kvalifikovaně zvládnout výuku obsahu hlavního odborného předmětu a to v rámci výuky odborného výcviku. Tak vznikne integrovaný nosný předmět „Praktické vyučování“, kde se budou učit odborné dovednosti a s tím související odborné vědomosti příslušného oboru.

ŠVP může být zpracován jako klasický (standardní), tedy na základě vyučovacích předmětů a učebních osnov nebo jako modulový.

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete pojem“vzdělávací modul“.
2. Jaké rozlišujeme vzdělávací moduly podle obsahu a zařazení?
3. Jaké je uspořádání vzdělávacího modulu jako textu?
4. Uveďte možnosti modulového systému ve Vašem oboru?

5. Průřezová témata

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vyjmenovat průřezová témata
- Vysvětlit význam průřezových témat a jejich začlenění do ŠVP
- Vyjádřit cíl každého průřezového tématu
- Vytvořit podmínky pro integraci tématu do předmětů zařazených v ŠVP

RVP obsahuje čtyři průřezová témata, která jsou společná pro RVP všech oborů v odborném vzdělávání:

- **Občan v demokratické společnosti.**
- **Člověk a životní prostředí.**
- **Člověk a svět práce.**
- **Informační a komunikační technologie.**

Průřezová témata mají být součástí všech vyučovacích předmětů a současně se stát nedílnou součástí celkové práce školy. Z tohoto důvodu je nutné jim rozumět.

Základním cílem průřezových témat je vytváření postojů a hodnotové orientace žáků. Proto je důležité, aby jak jejich začlenění do výuky, tak celkové prostředí školy působilo podnětně a příkladně z výchovných hledisek, zdůrazněných v rámci průřezových témat.

Pedagogická dokumentace školy musí obsahovat rozpracování všech průřezových témat jak jejich začleněním do učebních osnov a určením konkrétních vzdělávacích cílů do cílů předmětů, tak návrhy dalších aktivit, které budou v rámci školy realizovány, včetně návrhů žakovských projektů.

Pro aplikaci průřezových témat je nutné zvolit vhodnou metodiku, ta se může u jednotlivých témat lišit, a musí odpovídat stanovému cíli průřezového tématu. Rozpracování metodiky pro různá průřezová témata musí odpovídat jejich charakteru a musí umožnit zařazení tématu a příslušných aktivit do celé práce školy. Rozpracována musí být také odpovídající možnost aktualizace návrhu jako reakce na vývoj ve společnosti a ve světě a také na vývoj příslušného oboru . (environmentální dopady oboru aj.).

Průřezové téma **Občan v demokratické společnosti** má být cestou, jak u žáků získat komunikativní, personální a sociální kompetence, kompetence k řešení problémů a k práci s informacemi. Jeho součástí je mediální výchova, která má umožnit žákům orientovat se v masových médiích a získat mediální gramotnost – tj. schopnost kriticky přistupovat k masovým médiím a využívat je pro své potřeby.

Průřezové téma **Člověk a životní prostředí** má umožnit žákům doplnit potřebné znalosti a dovednosti, zejména ty, které mají souvislost s odbornými složkami vzdělávání a budoucího zařazení absolventů v oboru. Součástí by měly být vždy i informace o legislativě týkající se ochrany životního prostředí v oboru. Toto téma úzce souvisí s klimatem na škole a vytvářením hodnotové orientace žáků ve smyslu udržitelného rozvoje. Toto téma je vhodné uplatňovat cestou celoškolských projektů, na nichž se účastní všichni žáci i zaměstnanci školy.

Průřezové téma **Člověk a svět práce** umožňuje žákům získat informace potřebné pro jejich uplatnění v praxi. Vzhledem k měnícím se podmínkám na trhu práce je nezbytné žákům představit všechny možnosti pracovního uplatnění, včetně případných požadavků na změny kvalifikace po nástupu do zaměstnání. Informováni by měli být o možnostech rozšíření vzdělání nejen na vyšších typech škol, ale také o způsobech získání certifikace v dalších dílčích kvalifikacích. Střední školy musí být na inovaci vzdělávání připraveny tím, že získají autorizaci pro zkoušení uchazečů pro dílčí kvalifikace.

Průřezové téma **Informační a komunikační technologie (ICT)** se poněkud odlišuje od ostatních průřezových témat. ICT již pronikly do všech oborů a jsou využívány ve všech úrovních činností, stávají se tak nedílnou součástí oborů a tím i přípravy studentů. Podmínkou takového začlenění do výuky je však nezbytná odbornost každého učitele v oblasti ICT a je povinností vedení školy po všech učitelích vyžadovat začlenění ICT do výuky. Pro to musí být vedením školy vytvářeny odpovídající materiální a organizační podmínky.

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete co jsou průřezová témata a vyjmenujte průřezová témata pro RVP v odborném vzdělávání.
2. Jak pracujeme s průřezovými tématy při tvorbě ŠVP?
3. Navrhněte aplikaci všech průřezových témat do odborného předmětu (předmětů) ve Vašem oboru.

6. Výukové cíle, učební úlohy

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vysvětlit podstatu výukových cílů.
- Vysvětlit členění výukových cílů a vlastnosti dobře vymezeného výukového cíle.
- Uvést příklady jednotlivých skupin cílů u z Vašeho oboru.
- Vysvětlit pojmy „úloha“ a „učební úloha“.
- Objasnit znaky učebních úloh a taxonomie učebních úloh.
- Uvést příklady jednotlivých kategorií učebních úloh z Vašeho oboru.

Výukovým cílem rozumíme představu o kvalitativních a kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky (O. Obst).

Jiná definice: „Výukový cíl je ujasněný zamýšlený výsledek učební činnosti, ke kterému pedagog s žáky (studenty) směřuje.“

Výukový cíl a výsledek výuky tak tvoří vázanou dvojici, která je základem řízeného učení. Pro výuku je charakteristické cílové zaměření. Výukový cíl bývá formulován z hlediska činností žáků, ne učitele (s výjimkou cílů afektivních).

Členění výukových cílů a přístupy k jejich stanovení

Při rozpracování výukových cílů kteréhokoliv odborného předmětu nebo praktického vyučování do soustavy jasných a kontrolovatelných dílčích cílů je „převažující směr postupu“ od obecných cílů školy, učebního nebo studijního oboru a předmětu. Musíme tedy především zpracovat profil absolventa, učební plán ŠVP a učební osnovy nebo vzdělávací moduly příslušného oboru.

Výukové cíle se rozdělují na obecné a zvláštní. Obecné cíle vycházejí z celkového pojetí a koncepce školství ve společnosti. Z toho pak jsou odvozeny obecné cíle pro jednotlivé typy škol, stanovené příslušnými zákonnými normami.

Obecným cílem, který máme při výchově žáků středního odborného vzdělávání dosáhnout, je vychovat vzdělaného kvalifikovaného pracovníka. Tento obecný cíl výchovy můžeme konkretizovat do několika relativně samostatných směrů:

- rozvoj mravních hodnot,
- rozvoj tvořivého logického myšlení,
- rozvoj poznávacích schopností a dovedností,
- rozvoj manuálních dovedností,
- příprava pro přechod od vzdělání k sebevzdělání.

Cíle jednotlivých oborů a dále pak vyučovacích předmětů včetně odborného výcviku vycházejí z obecných cílů a lze je označit jako cíle **zvláštní**. Obecné cíle se mohou realizovat jen prostřednictvím cílů zvláštních.

Z hlediska komplexnosti cílů mají zvláštní cíle vzhledem k cílům obecným povahu dílčích cílů, jsou konkretizovány obecnými cíli jen částečně. Platí: **čím kratší časový úsek cíl postihuje, tím by měl být konkrétnější**. Hovoříme tedy o hierarchické struktuře výukových cílů, lze ji přirovnat k pyramidě, na jejímž vrcholu je obecný cíl výchovy.

Hierarchie výukových cílů

- Cíl školy - příprava kvalifikovaných techniků, dělníků - v zákonných opatřeních (nejvyšší cíl)
- Cíl oboru - v profilu absolventa.
- Cíl předmětu - v učebních osnovách.
- Cíl tematického celku - v učebních osnovách.
- Cíl tématu - v učebních osnovách.
- Cíl podtématu - v tematických plánech.
- Cíl vyučovací jednotky - v přípravě na vyučovací jednotku.

Vlastnosti dobře vymezeného výukového cíle:

- Komplexnost – zaměření nejen na rovinu vzdělávací (kognitivní), ale také na postoje a výcvik žáka.
- Konzistentnost – podřízenost nižších cílů cílům vyšším a závislost dosažení vyšších cílů na dosažení nižších; jde o vnitřní vazbu cílů.
- Kontrolovatelnost – vyjádření, jaké činnosti či výkonu má být žák způsobilý v určité fázi svého učení s vymezeným obsahem (aktivní slovesa).
- Přiměřenost – náročnost, ale současně splnitelnost pro většinu žáků.
- Jednoznačnost – formulace, která nepřipouští mnohoznačný výklad učitelem, ani žáky.

Příklady cílů učebních a studijních oborů

Cíl oboru instalatér může být: "Absolvent umí samostatně vykonávat instalatérské práce." „Umí provádět montáž, opravy a údržbu rozvodů a zařízení.“

Cíl oboru mechanik elektronických zařízení: "Absolvent umí provádět mechanické a elektrotechnické práce spojené s výrobou elektronických prvků a zařízení spotřební elektroniky, měřicí a řídicí techniky"

Cíl oboru letecký mechanik: "Absolvent umí opravovat a seřizovat jednodušší části, zařízení a systémy, zjišťovat a odstraňovat závady, provádět jednoduché opravy a údržbu, provádět prohlídky a provozní ošetření v souladu s typovými předpisy".

Podle stupně dosahovaného během vzdělávání, tj. cíle prvního, druhého atd. ročníku, nebo celé přípravy. Zde hovoříme o etapových cílech, nebo o konečných cílech. Stanovení **etapových cílů** je důležité pro rovnoměrné rozdělení učiva a pro kontrolu jejich postupného plnění. Jejich správné a promyšlené stanovení je předpokladem pro to, aby žák za dobu výuky na požadované úrovni zvládl zvolený obor.

Příklad stanovení etapových cílů

Obor instalatér

- V prvním ročníku - zvládnutí základních prací v požadované kvalitě a přesnosti,
- Ve druhém ročníku - prohloubení dovedností v základních pracích v požadovaném výkonu a získání dovedností při montáži a opravách,
- Ve třetím ročníku - upevnění dovednosti v základních i složitějších činnostech u zákazníka a rozvoj dovedností ve zvoleném bloku.

Obor obráběč kovů

- V prvním ročníku - zvládnutí základních prací na obráběcích strojích v požadované kvalitě a přesnosti.
- Ve druhém ročníku – zvládnutí složitých operací a upevnění základních.
- Ve třetím ročníku – procvičení a upevnění získaných dovedností na produktivních pracích v provozech podniků při plnění výkonové normy kvalifikovaného dělníka.

Příklady cílů v odborném vzdělávání

- Žák bude umět popsat s použitím bezchybné terminologie zařízení pro svařování plamenem bez názoru.
- Žák bude umět s využitím obrazových pomůcek (schémat) výstižně popsat způsob činnosti všech funkčních celků zařízení pro svařování plamenem.
- Žák bude umět v provozních podmínkách kontrolovat správnost kuželové plochy podle výkresu měřením délkových rozměrů využitím dílenských měřidel o přesnosti do 0,01 mm vč.

Učební úlohy

Pod pojmem **úloha** jsou chápány všechny situace (či zadání, které tyto situace navozují), které subjekt stimuluje k činnosti vedoucí k vyřešení těchto situací.

Pod pojmem **učební úloha** lze chápat každou pedagogickou situaci, která se vytváří proto, aby zajistila u žáků dosažení určitého učebního cíle (J. Průcha). Je zaměřena na pět aspektů učení: obsahový, situační (motivační), operační, formativní a regulativní, může vykazovat různou formu obtížnosti, ukrývá sekvenci kroků v rámci dané dovednosti, s jejichž pomocí je žák převeden z nevědomosti o určitých prvcích učiva k jejich znalostem či pochopení nebo k osvojení dovednosti jak provést zadanou úlohu nebo jak vyřešit problém.

Je to tedy každé zadání, které vyžaduje realizaci určitých úkonů a je zadáváno s didaktickým záměrem (J. Nikl).

Úloha či učební úloha může být zadána formou otázky, pokynu, příkazu popř. jinak, může mít dvojí charakter:

- **Neproblémová úloha**, žák disponuje všemi obsahy a postupy činnosti, potom bývá označována úkol.
- **Problémová úloha** (je nositelkou výukového problému).

Toto členění je vzhledem ke schopnostem žáků relativní. Proto také při klasifikaci se přihlíží nejen k výsledku řešení, ale také k úrovni a správnosti úvah při řešení.

Učební úlohy jsou žákům zadávány v celých **souborech**, od nejjednodušších po nejsložitější, ve všech fázích výuky. Soubor učebních úloh nemá být „monotematický“ jak z hlediska způsobu zadání, tak z hlediska činností směřujících k řešení. Zvyšující se komplexnost učebních úloh je mj. realizován přechod k samostatnosti žáka. Obtížné je respektování individuálních zvláštností žáků i informační a materiální zajištění souborů úloh.

Znaky učební úlohy:

- Typická jazyková forma – je-li učební úloha jazykový útvar, musí být výzvou k řešení (otázka, pokyn, příkaz), má apelační charakter. V zadání úlohy můžeme tedy vymezit složku vyjadřující předpoklady a podmínky řešení a složku obsahující otázku nebo příkaz, je to podnět i cíl úlohy.

- Pedagogická smysluplnost – učební úloha má vymezenou působnost, je určena kontextem pedagogické situace, v níž je zadávána, mimo ni ztrácí smysl. V této situaci má učební úloha *věcné pole*, jež charakterizuje obsah učiva a „netýká se činnosti žáků“, a *významové pole*, které navozuje činnost žáka a charakterizuje pedagogický smysl úlohy.
- Stimulační síla – podněcování k provádění projektovaných operací, mj. jednoznačným a precizním zadáním, přiměřeností, využitím vizualizace, odkazem na pomůcky atp.
- Regulační potence - po vyvolání činností směřujících k řešení učební úlohy je musí udržet až do konce řešení, přičemž průběh řešení musí vhodně organizovat a to v „obecně psychologické hladině, hladině individuálně psychologické a hladině sociálně psychologické.
- Emocionálně motivační náboj – učební úloha má provokovat zájem, zvědavost, být „přitažlivá“.
- Aspirační nivó - vzbuzovat chuť k úspěšnému řešení, po dobrém výkonu, dávat naději na úspěch.

Taxonomie učebních úloh

Třídění učebních úloh lze provádět z hlediska „témat“ či obsahu, k nimž se vztahují, potom jde o třídění typologické (na volbu řezných podmínek, na pevnostní výpočet šroubu), nebo lze úlohy třídit dle náročnosti myšlenkových operací, které jejich řešení vyžaduje – třídění taxonomické. Již zde je třeba říci, že každá vyšší kategorie taxonomického třídění zahrnuje všechny kategorie nižší a tedy čím je kategorie vyšší, tím je náročnější. Presentujeme taxonomii učebních úloh D. Tollingerové s přiřazením příslušných „akčních slov“.

1.0 Úlohy vyžadující pamětní reprodukci poznatků:

1.1 úlohy na znovupoznání,

1.2 úlohy na reprodukci jednotlivých faktů, čísel, pojmů apod.,

1.3 úlohy na reprodukci definic, norem, pravidel apod.,

1.4 úlohy na reprodukci velkých textových celků, básní, tabulek aj.,

Příklady akčních slov: kolik, kdy, která z, kdo, kde, co je, jak zní, která z alternativ, popř. slovesa - definovat, reprodukovat, doplnit, pojmenovat, nazvat.

2.0 Úlohy vyžadující jednoduché myšlenkové operace s poznatky:

2.1 úlohy na zjišťování faktů (měření, vážení, jednoduché výpočty apod.),

2.2 úlohy na vyjmenování a popis faktů (výpočet, soupis),

2.3 úlohy na vyjmenování a popis procesů a způsobů činnosti,

2.4 úlohy na rozbor a skladbu (analýzu a syntézu),

2.5 úlohy na porovnávání a rozlišování (komparace a diskriminace),

2.6 úlohy na třídění (kategorizace a klasifikace),

2.7 úlohy na zjišťování vztahů mezi fakty (příčina, následek, cíl, prostředek, vliv, funkce, účel, nástroj, způsob apod.),

2.8 úlohy na abstrakci, konkretizaci a zobecňování,

2.9 řešení jednoduchých příkladů (s neznámými veličinami),

Příklady akčních slov: jak se vyrábí, čím se liší, jakým způsobem, co je příčinou, popř. slovesa - sepsat, vyjmenovat části, porovnat, objasnit, popsat, převést, změřit, vysvětlit známý postup atp.

3.0 Úlohy vyžadující složité myšlenkové operace s poznatky:

3.1 úlohy na překlad (translaci, transformaci),

3.2 úlohy na výklad (interpretaci), vysvětlení smyslu, vysvětlení významu, zdůvodnění apod.,

3.3 úlohy na vyvozování (indukci),

3.4 úlohy na odvozování (dedukci),

3.5 úlohy na dokazování a ověřování (verifikaci),

3.6 úlohy na hodnocení,

Příklady akčních slov: jak rozumíte, proč myslíte, převed'te do jiného jazyka, přečtete diagram či vzorec, popř. slovesa - označit ve schématu, vysvětlit smysl či význam, zdůvodnit, ověřit správnost, diskutovat, prokázat, najít principy uspořádání.

4.0 Úlohy vyžadující sdělení poznatků:

4.1 úlohy na vypracování přehledu, výtahu, obsahu apod.,

4.2 úlohy na vypracování zprávy, pojednání, referátu apod.,

4.3 samostatné písemné práce, výkresy, projekty apod.,

Příklady akčních slov: udělat přehled, vypovídat o provedených úlohách a jejich fázích, podmínkách atp., vypracovat zprávu či projekt, ocenit, oponovat, vyvrátit.

5.0 Úlohy vyžadující tvořivé myšlení:

5.1 úlohy na praktickou aplikaci,

5.2 řešení problémových situací,

5.3 kladení otázek a formulace úloh,

5.4 úlohy na objevování na základě vlastních pozorování,

5.5 úlohy na objevování na základě vlastních úvah.

Příklady akčních slov: formulovat dotaz, aplikovat teorii prakticky, formulovat úlohu, významně kombinovat nebo modifikovat, vyvodit obecné závěry, shrnout, vymyslet praktický příklad, na základě vlastního pozorování určit.

Při projektování souboru učebních úloh lze využít taxonomii k následujícímu:

- Taxace – zjištění operační kvality úlohy zařazením pod některou z výše uvedených kategorií a označení příslušným číslem desetinného třídění (lze usuzovat na obtížnost učební úlohy).
- Stanovení indexu variability – stanovení míry různorodosti požadovaných myšlenkových operací souborem učebních úloh. Index variability I_v je dán podílem součtu různých úloh (z hlediska začlenění do taxonomie) a počtem všech použitých úloh (I_v nad 0,9 vysoce variabilní, I_v 0,8 vyhovující, I_v 0,7 spíše monotónní, I_v pod 0,6 monotónní).
- Zjištění pozičního indexu – do poziční tabulky se zaznamená četnost výskytu úloh dle jednotlivých kategorií 1 až 5, tak zjistíme, na které kategorie učebních úloh je v souboru kladen důraz.
- Vyjádření didaktické hodnoty souboru učebních úloh znamená vztažení pozičního indexu (taxace → poziční index) k plánované úrovni cílů osvojení učiva.

Využití učebních úloh ve výuce

- učební úlohy vyžadují u učitele osvojení si kompetencí spojených s jejich tvorbou tak, aby jejich operační struktura odpovídala sledovaným výukovým cílům a učivu,
  - jestliže didaktická analýza učiva je realizována za účelem vymezení toho, co bude žák na konci učení znát, pak analýza učebních činností vede ke stanovení toho, jaké myšlenkové operace musí žák spolu s osvojenými poznatky ovládat, tj. tyto definovat, třídit, porovnávat, dedukovat, aplikovat atd. a tím je přeměňovat ve znalosti,
  - aplikace učebních úloh ve vyučovacím procesu umožňuje učiteli efektivně uplatňovat řadu jiných funkcí: např. aktivizací a motivací žáků, navozování učebních činností žáků, zjišťování výsledků studia,
  - učební úlohy by měly být strukturovány v souborech učebních úloh tak, aby u žáků v průběhu jejich řešení aktivizovaly maximum poznávacích aktivit při současném akcentování osvojení si základních poznatků, složitých myšlenkových operací a metod tvořivého myšlení,
  - vytvářené soubory učebních úloh musí respektovat jak sledované výchovně vzdělávací cíle, tak i zamýšlené aplikace metod a organizačních forem.
- V oblasti učebních úloh je trend věnovat větší pozornost tvorbě systematickému uplatňování problémových úloh a úloh pro samostatné studium s využitím zpětné vazby.**

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete podstatu výukových cílů.
2. Uveďte a objasněte členění výukových cílů.
3. Objasněte, jaké vlastnosti musí mít dobře vymezený výukový cíl.
4. Uveďte příklady jednotlivých skupin cílů z Vašeho oboru.
5. Vysvětlete pojmy „úloha“ a „učební úloha“.
6. Vysvětlete, co je taxonomie učebních úloh a poište taxonomii podle D. Tollingerové..
7. Uvést příklad ke každé kategorii učebních úloh z Vašeho oboru.

7. Klíčové kompetence

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vysvětlit pojem kompetencí a jejich význam.
- Charakterizovat klíčové kompetence ve středním odborném vzdělávání a jejich význam pro koncipování výuky.
- Definovat klíčové kompetence pro výkon příslušné (Vaší) profese.

Cíle SOV vyjadřují, o co mají vyučující usilovat. Jejich naplnění bude různé podle stupně vzdělání, schopností a dalších předpokladů žáků. Jako východisko pro koncipování struktury cílů SOV byl použit koncept čtyř cílů vzdělávání UNESCO pro 21. století. Cíle SOV jsou tak prezentovány ve struktuře: a- učit se poznávat, b- učit se pracovat a jednat, c- učit se být, d- učit se žít společně. Jednotlivé cíle jsou uvozeny následovně: *vzdělávání směřuje k ...*

Kompetence jsou v RVP pro SOV děleny na klíčové a odborné.

Pojem klíčové kompetence je podle RVP pro SOV charakterizován jako „obecně přenositelné a použitelné soubory kvalit osobnosti (zahrnující vědomosti, intelektové dovednosti, postoje, hodnotové orientace), které každý člověk potřebuje k tomu, aby mohl plnohodnotně žít v současném světě“. Rozvoj i těchto „obecných kompetencí“ má posilovat schopnost člověka být dlouhodobě zaměstnán. **Klíčové kompetence jsou v RVP pro SOV vymezeny společně s odbornými kompetencemi a tyto kompetence spolu s cíli SOV tvoří charakteristiku očekávaných vzdělávacích výsledků.** Na rozvoji klíčových kompetencí se podílí jak všeobecné, tak odborné vzdělávání, je tedy uplatňována jejich „nadopředmětová koncepce“. Mají být koncipovány tak, aby posilovaly předpoklady člověka být dlouhodobě zaměstnán.

Jiná definice říká, že **klíčové kompetence** lze chápat jako komplexy znalostí, dovedností, postojů a hodnot, které žáci „budou moci využít nejen ve škole, ale především v běžném osobním životě, při studiu a později i ve své profesní kariéře ... bez ohledu na to, co ... žákovi ... ve škole jde, o co se zajímá a co chce v budoucnu dělat“.

V RVP pro SOU a SOŠ je v rámci klíčových kompetencí vymezeno 7 oblastí, u nichž je podrobně popsáno, co mají absolventi v jejich rámci zvládat.

Jsou to:

- Kompetence k učení.
- Kompetence k řešení problémů.
- Komunikativní kompetence.
- Personální a sociální kompetence.
- Občanské kompetence a kulturní povědomí.
- Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám.
- Matematické kompetence.
- Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.

Odborné kompetence tvoří soubor odborných vědomostí a dovedností, postojů a hodnot požadovaných u absolventa vzdělávacího programu, potřebných pro jeho kvalifikaci.

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete pojem kompetence.
2. Popište klíčové a odborné kompetence v RVP pro SOU, SOŠ.
3. Zamyslete se nad tím, které kompetence jsou důležité pro výkon Vašeho oboru.

8. Příprava učitele na výuku, didaktická analýza učiva

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vysvětlit postup projektování výuky a vypracování přípravy na výukovou jednotku s ohledem na specifika využívání ŠVP

Příprava učitele na výuku spočívá v promýšlení a stanovení cílů výuky a odpovídajícího obsahu, průběhu činností ve výuce směřujících k osvojení předpokládaného obsahu, úloh předkládaných žákům, časové náročnosti výuky, metod a prostředků jejich uskutečnění a kontroly. Zvláštností přípravy na výuku v SOV je především zvýšený zřetel na materiální podmínky a materiální přípravu, rovněž ohled na profil školy a její podmínky v regionu a u některých typů škol nezbytnost úzkého propojení teoretické a praktické přípravy.

Příprava učitele na výuku zahrnuje duševní a praktické činnosti, jejichž obecný obsah je porovnatelný se systémem příslušné oborové didaktiky (a svým způsobem i s obsahovou strukturou tohoto textu). Lze v ní spatřovat také činnosti dlouhodobě cílené na přípravu interiéru pro výuku, na přípravu materiální, tj. na přípravu pomůcek, techniky atp., dále na duševní, obsahovou, činnostní přípravu učitele.

Východiska potřebná pro provádění přípravy

Ještě před zahájením vlastní přípravy na vyučovací jednotku je potřeba zvážit, popř. vypracovat tato východiska:

- Cíle výchovné a vzdělávací práce prováděného celku výuky, rozvíjené klíčové a další kompetence.

- Obsah vyučování, transformovaný do formy učiva.
- Vývojovou úroveň žáků, tzn. intelektuální, pracovní předpoklady, vstupní vědomosti, prekoncepty, zájmy, zkušenosti, potřeby, podmínky aj.
- Podmínky výuky, tzn. vybavení (zde zejména možnosti ICT), čas aj.
- Dispozice, zkušenosti, kvalifikaci učitele.

Rámcový postup při přípravě učitele na výuku

Při přípravě na výuku v SOU, SOŠ je doporučován postup podle kroků uvedených níže, které by neměly při provádění přípravy chybět a které představují svým způsobem i hierarchii důležitosti (od 1 do 6) uvedených celků z hlediska přípravy na výuku. Je ovšem známé, že se při přípravě nejedná o lineární a jednosměrný postup těchto etap, ale o trvalé přemítání tam a zpět od obecných východisek až po dílčí úseky realizace, o hledání optimálního modelu výuky. jsou to následující etapy:

- 1. Uvědomění si celkového cíle (cílů) výuky, jeho vyjádření vyučovacími cíli jednotek**
- 2. Vytváření návaznosti obsahu a jeho hlavních poznatků na dosavadní znalosti žáků (vytváření poznatkových struktur, využívání prekonceptů žáků)**
- 3. Zpracování obsahu, učiva**

4. Volba metod, materiálních prostředků a organizačních forem výuky

5. Vypracování písemné přípravy na výuku

1. Uvědomění si celkového cíle (cílů) výuky, jeho vyjádření vyučovacími cíli jednotek

V této fázi se vychází z poznání cílových struktur uváděných ve vyučovací dokumentaci předmětu (RVP a ŠVP, profil absolventa, tematický plán, metodické texty či publikovaná doporučení, spolupráce se sociálními partnery), z poznání učebnice a dalších zdrojů obsahu výuky. Konkretizace vychází ze zvážení vlivu vnitřních a vnějších podmínek výuky, případných dalších okolností, např. likvidace mezery ve vědomostech, aktualizace obsahu výuky aj

2. Vytváření návaznosti obsahu a jeho hlavních poznatků na dosavadní znalosti žáků (vytváření poznatkových struktur, využívání prekonceptů žáků)

Je třeba vytvářet systémy poznání a dovedností, které při minimálním množství dávají klíč k co nejširšímu okruhu jevů. Podmínkou pro to je vhodná obecnost a vytváření struktur (vztahů) mezi elementy obsahu - to umožňuje mj. posuzovat konkrétní problémy jako zvláštní případy obecnějších jevů, vede k rozvoji vyšších forem myšlení - takto zpracované učivo umožňuje provádění analýzy, syntézy, zobecnění, konkretizace, indukce, dedukce a vyšších forem myšlení.

Vytváření poznatkových struktur se neobejde bez cílevědomého vytváření vztahů také mezi obsahem různých vyučovacích předmětů a návazností nového poznání na dřívější.

3. Zpracování obsahu, učiva

Na základě cílů a při respektování didaktických zásad učitel provede pojmovou a operační analýzu obsahu, tj. vymezí základní, prohlubující, rozšiřující učivo, klíčové pojmy, zákonitosti, vztahy, poučky (zákony), činnosti žáků určené k osvojení. Na základě tohoto rozlišení vybere nejrationálnější logiku osvojení učiva, vyčlení vědomosti a činnosti, které si žáci mohou osvojit samostatnou, tvořivou, popř. problémovou činností. Dále formuluje úlohy pro žáky, jimiž může:

- aktualizovat dříve osvojené učivo a zkušenosti žáků (prekoncepty),
- provádět osvojování nových poznatků,
- upevňovat, aplikovat, prohlubovat, prověřovat vědomosti i osvojené činnosti.

4. Volba metod, materiálních prostředků a organizačních forem výuky

- Po stanovení logiky osvojování učiva je třeba provést volbu metod výuky především podle těchto kritérií:
- způsob poznávací činnosti žáků - informačně receptivní, reproduktivní, problémový výklad, heuristická, výzkumná aj.,
- zdroj poznatků - slovní, názorná, praktická.

Na základě předchozího a v souladu s možnostmi, které mu dává ŠVP, volí učitel typ vyučovací jednotky, tzn. způsob součinnosti žáků a se žáky při výuce. Současně je nejpozději v této etapě nezbytné provést analýzu způsobu motivace žáků, individuálního přístupu, analýzu způsobu plnění cílů, především cílů výchovných, zajištění vhodných pracovních podmínek, zajištění zpětné vazby informující o výsledcích výuky atp.; jednoduše řečeno je třeba zvážit, zda jde o výuku „k cíli optimálně směřující a harmonickou“.

5. Vypracování písemné přípravy na výuku

Písemná příprava učitele **může obsahovat** zejména:

- Cíle, smysl.
- Obsah, učivo.
- Na základě čeho - návaznosti
- Motivace.
- Metody, formy.
- Materiální zajištění.
- Časové možnosti.
- Jak zjistit výsledky.

Formy písemné přípravy jsou doporučovány následující:

- Zkrácená příprava - zachycuje především proč, co, jak; chybné je, pokud dostatečně nevyjadřuje cíle výuky.
- Rámcová příprava - zachycuje v podstatě všechny výše uvedené aspekty, je nejčastěji používaná.
- Podrobná(široká) - je složitá, rozsáhlá, bere do úvahy všechny podmínky a činitele ovlivňující výuku.

Didaktická analýza učiva je důležitá součást přípravy učitele na výuku, je „v podstatě kombinací analýzy základních pojmů a vztahů v učivu, včetně jejich logického systému, analýzy základních činností, které žáky přivedou k pochopení a osvojení učiva, ale i analýzy výchozích i následných mezipředmětových vztahů v učivu.“
V dalším textu si všimněte, že kroky didaktické analýzy učiva jsou prováděny v celém kontextu žákova vzdělávání a zde tedy vyjádření cílů, podmínek, postupů vzdělávání vyjádřených v ŠVP hraje nezastupitelnou roli. Při didaktické analýze učiva si učitel klade následující otázky:

- je obsah učiva žákům přiměřený?
- jakou roli hraje obsah učiva v profesi žáků?
- jaký je význam obsahu pro přítomnost a budoucnost žáků mimo profesi?
- kterou obecnou a širší souvislost zahrnuje tento obsah?

- jaký význam má příslušný obsah v rozumovém životě žáků?
- navazuje obsah na předchozí zkušenosti žáků?
- jaká je struktura obsahu, její logické souvislosti, jak ji znázornit?
- v čem spočívá těžiště obsahu, jak ho přiměřeně prezentovat?
- jaké cíle lze pro výuku obsahu klást?
- které předchozí obsahy osvojené a které jiné předpoklady jsou potřebné, jak je možno je aktualizovat?
- jak žáky motivovat, jak je přesvědčit o významu obsahu?
- jaké jsou výchovné možnosti obsahu?
- kterými zvláštními případy lze učinit strukturu obsahu zajímavou?
- jaké činnosti, zejména profese blízké, mohou žáci ve výuce provádět?
- jak souvisí teoretické a praktické formy výuky obsahu?
- v čem mohou spočívat obtíže obsahu?
- jak rozčlenit výuku na menší úseky?
- jaká bude koncepce výuky a které metody lze optimálně uplatnit?
- které vyučovací formy budou využity?
- které materiální didaktické prostředky budou využity?
- jak obsah diferencovat pro různé žáky?
- jak může být obsah optimálně procvičován?
- kde mohou být výsledky výuky uplatněny?
- Jak bude provedena evaluace výsledků?

Kontrolní úkoly:

1. Vysvětlete postup učitele při přípravě na výuku. Jednotlivé kroky charakterizujte.
2. Co by měla obsahovat písemná příprava na výuku?
3. Vysvětlete, co je didaktická analýza učiva.

9. Mezipředmětové vztahy

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Využívat mezipředmětové vztahy ve vzdělávání podle ŠVP

Mezipředmětové vztahy (dále MPV) jsou vymezeny jako souvislosti mezi jednotlivými vyučovacími předměty, chápání příčin a vztahů, přesahujících předmětový rámec, prostředek mezipředmětové integrace. Vyplývají ze vzájemných vztahů jednotlivých oborů, které z různých stránek odrážejí související jevy nás obklopující skutečnosti. MPV chápeme jako didaktickou modifikaci skutečně existujících vztahů v okolním světě, promítající se do vztahů ve vědních oborech a jiných poznatkových sférách.

Vztahy mezi obsahem vzdělávání jsou tvořeny:

- Vazbami mezi prvky didaktických systémů různých vyučovacích předmětů – tyto označujeme jako MPV.
- Vazbami mezi prvky didaktického systému téhož vyučovacího předmětu – vnitropředmětové vztahy.

V oblasti MPV je třeba vedle problematiky obsahu výuky (učiva) věnovat pozornost také problematice metod a forem vyučování, procesům učení žáka a otázce časové návaznosti učiva. Komplexní pohled na MPV, respektující výše uvedené, uvádí následující obrázek.

Využití MPV ve výuce vyžaduje následující:

Koordinaci obsahovou – projevuje se ve vzájemném využívání, prohlubování a rozšiřování vědomostí v jednotlivých předmětech (matematické postupy ve fyzice, cizojazyčné texty v jiných předmětech, technická mechanika v nauce o strojích atp.). Tento typ vazeb označujeme názvem obsahové vztahy.

Koordinaci metodickou – souvisí se způsobem výkladu a používání společných pojmů, metod a metodických postupů v příbuzných předmětech. Jedná se o tzv. metodické vztahy.

Koordinaci časovou – souvisí s posloupností a návazností učiva probíraného v jednotlivých předmětech v různých časových obdobích.

Přínos MPV ve výuce:

- Vedou k systematizaci a strukturaci určité soustavy poznatků.
- Napomáhají k odstranění nežádoucího dublování učiva.
- Umožňuje vytvářet dovednost syntézy a transferu poznatků a transferu pracovních metod z jednoho vyučovacího předmětu do druhého a tím k vytváření ucelené představy o skutečnosti a zvládnutí činností.
- Umožňuje v osvojování si hlavních rysů a představ současného vědeckého obrazu světa.
- Přispívá ke komplexnosti pohledu na studovanou problematiku.

Kontrolní úkoly:

1. Definujte mezipředmětové a vnitřopředmětové vztahy.
2. Navrhněte plán využití mezipředmětových a vnitřopředmětových ve vašem oboru.
3. Které činnosti by mohli žáci dělat v rámci MPV?

10. Tvorba ŠVP- přípravná fáze tvorby ŠVP

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vysvětlit, které činnosti je třeba udělat před vlastní tvorbou ŠVP
- Zpracovat vybrané části ŠVP ve Vašem oboru

Přípravná fáze tvorby ŠVP

Tvorba školního vzdělávacího programu (ŠVP) je pro školu nový proces. Výsledkem této tvorby je materiál, který prezentuje, jakým způsobem škola plánuje realizovat očekávanou kurikulární reformu ve své škole.

Před tvorbou ŠVP proběhne ve škole **přípravná fáze**, v průběhu které se vytvoří nutné předpoklady a východiska pro pedagogické projektování. Tato fáze (zhruba půlroční) je vhodná k provedení těchto činností:

- **sebereflexe školy,**
- **další vzdělávání pedagogických pracovníků školy,**
- **organizační zajištění tvorby ŠVP.**

Sebereflexe školy

Tato činnost spočívá v monitorování aktuálních, pozitivních i negativních výsledků školy a v navržení změn, o jejichž realizaci se bude usilovat. Je třeba kriticky zhodnotit dosavadní práci školy a prodiskutovat koncepční záměry jejího rozvoje. Konkrétně se jedná o následující:

- Identifikace silných a slabých stránek školy.
- Nástin koncepčních záměrů rozvoje školy .

Identifikace silných a slabých stránek školy

- Klima školy, styly výuky, vyučovací metody, organizační uspořádání, hodnocení výsledků.
- Úspěšnost žáků u maturitní nebo závěrečné zkoušky z hlediska kompetencí požadovaných u absolventů daného oboru a stupně vzdělání.
- Uplatnění absolventů na trhu práce a v dalším vzdělávání.
- Příprava na vysokoškolské studium.
- Spolupráce se zaměstnavateli a dalšími sociálními partnery.
- Úroveň jazykového vzdělávání.
- Vybavenost, prostředky informačních a komunikačních technologií a počítačové gramotnosti žáků i učitelů.
- Zajištění praktického vyučování, zejména v reálném pracovním prostředí.
- Podmínky pro vzdělávání dospělých.

- Soulad vzdělávacího programu školy s regionálními kvalifikačními požadavky a situací na trhu práce v regionu.
- Materiální a technické vybavení školy atd.
- Potřeby dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblastech tvorby ŠVP a modernizace vzdělávání.

Nástin koncepčních záměrů rozvoje školy

- Jak by se měla změnit vzdělávací nabídka školy, aby odpovídala poptávce trhu práce v regionu a uspokojovala potřeby zájemců o studium.
- Jakým způsobem by se měla rozvíjet spolupráce se zaměstnavateli a dalšími sociálními partnery.
- Na které vzdělávací cíle a výsledky vzdělávání se škola bude orientovat.
- Co by se mělo změnit v práci a ve vzájemné spolupráci učitelů.
- Jak by se měla změnit výuka a hodnocení žáků v jednotlivých předmětech.
- Jak by mělo vypadat praktické vyučování (formy, způsoby zajišťování atd.).
- Jaké jsou záměry školy v oblasti celoživotního vzdělávání.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků školy

Další vzdělávání ped. pracovníků je nezbytným předpokladem pro pochopení koncepce kurikulární reformy a pro odbornou přípravu na pedagogické projektování školních vzdělávacích programů. Vzdělávání je třeba zaměřit na následující:

- Studium rámcových vzdělávacích programů příslušných oborů vzdělávání a RVP základního vzdělávání.
- Diskuse nad příklady vzniklých školních vzdělávacích programů.
- Seznámení s dostupnými metodickými materiály.
- Seznámení s vybranými ŠVP základních škol v regionu.
- Rozvoj příslušných dovedností a pedagogického projektování.
- Trénink moderních metod výuky a hodnocení výsledků vzdělávání.
- Rozvoj týmové práce a sociálně komunikativních dovedností.
- Nové trendy a poznatky z pedagogiky, speciální pedagogiky, pedagogické psychologie a oborových didaktik.

Organizační zajištění tvorby ŠVP

Dobré organizační zajištění je důležitým předpokladem bezproblémového průběhu celého procesu tvorby ŠVP. Před tvorbou ŠVP by mělo vedení školy realizovat následující kroky:

- Sestavit pracovní tým pro tvorbu ŠVP.
- Určit vedoucí pracovníky týmu (koordinátory práce). Vymezit jejich povinnosti a pravomoci a schválit postup prací a harmonogram.
- Určit pracovníky, kteří navrhnou a zajistí další vzdělávání ped. pracovníků.
- Určit pracovníky pro zajišťování externí spolupráce (např. se zaměstnavateli a dalšími sociálními partnery).
- Určit pedagogické pracovníky, kteří vytvoří písemné výstupy z diskusí pracovních týmů a zpracují příslušné části školních vzdělávacích programů.
- Zajistit technickou podporu tvorby ŠVP (technické a jednotné formální zpracování, jazykové korektury aj.), způsob schválení připraveného ŠVP (např. interní diskuse nebo oponentní řízení) a jeho zpřístupnění veřejnosti v souladu se školským zákonem.

Řízení tvorby ŠVP je součástí manažerského řízení školy. Způsob práce založený na spolupráci pedagogického sboru a dalších pracovníků školy lze zajistit např. uplatněním managementu projektového plánování ve škole.

Při vlastní tvorbě ŠVP se projeví záměry, vyplývající ze sebereflexe školy. Je důležité již v přípravné fázi stanovit jasná pravidla jak zacházet s vytvořeným ŠVP v budoucích letech, po skončení jejich platnosti. Je možné, že se např. na školu obrátí bývalý absolvent s žádostí poskytnutí učebního plánu ŠVP, který byl platný v době jeho studia příslušného oboru na dané škole platný.

Shrnutí

V rámci **přípravné fáze** před tvorbou školního vzdělávacího programu je třeba provést tyto činnosti: **sebereflexe školy, další vzdělávání pedagogických pracovníků školy a organizační zajištění tvorby ŠVP**. V rámci sebereflexe školy je třeba provést identifikaci slabých a silných stránek školy a nastínit koncepční záměry rozvoje školy. Další vzdělávání pedagogických pracovníků je třeba zaměřit na následující: studium rámcových vzdělávacích programů, diskusi nad příklady vzniklých školních vzdělávacích programů, seznámení s dostupnými metodickými materiály, seznámení s vybranými ŠVP základních škol v regionu, rozvoj příslušných dovedností a pedagogického projektování a trénink moderních metod výuky a hodnocení výsledků vzdělávání. Organizační zajištění tvorby ŠVP zahrnuje sestavení pracovního týmu pro tvorbu ŠVP, určení vedoucích pracovníků (koordinátorů) práce, určení pracovníků, kteří navrhnu a zajistí další vzdělávání ped. pracovníků, určení pracovníků pro zajišťování externí spolupráce (např. se zaměstnavateli a dalšími sociálními partnery), určení pedagogických pracovníků, kteří vytvoří písemné výstupy z diskusí pracovních týmů a zpracují příslušné části školních vzdělávacích programů. Dále potom zajištění technické podpory tvorby ŠVP (technické a jednotné formální zpracování, jazykové korektury aj.), způsob schválení připraveného ŠVP (např. interní diskuse nebo oponentní řízení) a jeho zpřístupnění veřejnosti v souladu se školským zákonem.

Kontrolní úkoly:

1. Které činnosti je třeba provést v přípravné fázi tvorby ŠVP?
2. V čem spočívá fáze sebereflexe školy?
3. Na co je třeba zaměřit další vzdělávání ped. pracovníků v souvislosti s tvorbou a zaváděním ŠVP?
4. Které kroky musí škola učinit v souvislosti s organizačním zajištěním tvorby ŠVP?

11. Struktura ŠVP a postup jeho tvorby

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Vyjmenovat jednotlivé části ŠVP a definovat jak se postupuje při jeho tvorbě

ŠVP je stěžejním pedagogickým dokumentem školy, na jehož základě škola realizuje vzdělávání v daném oboru vzdělání. Je povinnou součástí dokumentace školy. Musí být přístupný veřejnosti

Při tvorbě ŠVP vychází škola ze struktury ŠVP, která je uvedena v Rámcovém vzdělávacím programu příslušného oboru vzdělání. Jednotlivé části struktury ŠVP na sebe navazují a vymezují požadovaný obsah dokumentu, který škola rozpracuje podle svých podmínek a koncepčních záměrů svého rozvoje.

Zásady tvorby ŠVP

- **Soulad ŠVP s RVP** příslušného oboru a platnou legislativou.
- **Komplexnost-** musí vymezovat požadované kompetence absolventa, výsledky a obsah vzdělávání, didaktické postupy uplatňované při realizaci ŠVP, personální, materiální a organizační podmínky nutné k dosažení stanovených cílů vzdělávání v daném programu a charakteristiku spolupráce se sociálními partnery při realizaci programu.
- **Musí být zpracován pro celé období studia,** všechny plánované formy vzdělávání nebo odborná zaměření a musí být přehledný a obsahovat všechny důležité informace o vzdělávání v daném oboru.

- **Musí vytvářet podmínky pro uplatnitelnost absolventů na trhu práce, zejména v regionu školy a podmínky pro osobnostní rozvoj a celoživotní vzdělávání**

ŠVP nepodléhají žádné oficiální schvalovací proceduře. Vydává je ředitel školy nebo školského zařízení. Dokumentace každého ŠVP by měla obsahovat titulní list s identifikačními údaji, na jejichž základě je možné určit jeho příslušnost k RVP určitého oboru vzdělání a navazovat komunikaci se školou. Na jeho tvorbě se podílí celý pedagogický sbor. **Ředitel stanoví koordinátora tvorby ŠVP.**

Struktura ŠVP je následující:

- **Úvodní identifikační údaje (uvedené v titulním listu).**
- **Profil absolventa.**
- **Charakteristika vzdělávacího programu.**
- **Učební plán.**
- **Učební osnovy.**
- **Vzdělávací moduly.**
- **Personální a materiální podmínky realizace ŠVP.**
- **Charakteristika spolupráce se sociálními partnery při realizaci daného ŠVP.**

Kontrolní úkoly:

1. Z čeho škola vychází při tvorbě ŠVP a jaké jsou zásady tvorby ŠVP.
2. Vyjmenujte jednotlivé části ŠVP.
3. Kdo schvaluje ŠVP?

12. Charakteristika jednotlivých částí ŠVP

Cíl tématu: po prostudování tohoto tématu budete schopni

- Charakterizovat jednotlivé části ŠVP
- Vypracovat vybrané části ŠVP pro svůj obor

Úvodní identifikační údaje (uvedené v titulním listu) jsou následující:

- *Název a adresa školy, která ŠVP vytvořila*
- *Zřizovatel* (obec, kraj, MŠMT nebo jiné ministerstvo, registrovaná církev, jiná právnická nebo fyzická osoba a pod).
- *Název školního vzdělávacího programu.* Může být totožný s názvem oboru vzdělání. Pokud je vytvořen vlastní název ŠVP, musí vyjadřovat vztah k příslušnému oboru vzdělání a musí být v souladu s profilem absolventa a charakterem oboru vzdělání. Název ŠVP je uváděn na vysvědčení.
- *Kód a název oboru vzdělání.* Odpovídá vládnímu nařízení o platné soustavě oborů vzdělání a jednoznačně identifikuje rámcový vzdělávací program, na jehož základě byl ŠVP vytvořen.
- *Stupeň poskytovaného vzdělání.* Vyjádření převzaté z příslušného rámcového vzdělávacího programu.
- *Délka a forma studia.* Opět ve vyjádření převzatém z příslušného RVP
- *Obsah ŠVP.* Odpovídající skutečné struktuře školního vzdělávacího programu (se stránkováním).
- *Jméno ředitele* (nezkrácené, s tituly)

- *Kontakty pro komunikaci se školou:* jméno, telefonní číslo, fax, e-mailová adresa, adresa webu
- *Platnost ŠVP datum,* do kterého ŠVP platí, „ŠVP vstupuje v platnost zpravidla 1. ročníkem

Profil absolventa

Profil absolventa je nejvýznamnější částí ŠVP. Vymezuje kompetence absolventa a výsledky vzdělávání vymezené v RVP z hlediska záměrů školy. O něho se odvíjí koncepce a obsah celého vzdělávacího programu a je východiskem pro zpracovávání všech dalších částí ŠVP. Profil absolventa plní informační funkci uvnitř i vně školského systému a to jak na vstupu (pro žáky a rodiče při volbě oboru), tak na výstupu (pro zaměstnaneckou sféru nebo pro volbu navazujícího vzdělávání). Měl by být napsán jazykem srozumitelným i pro laickou veřejnost.

Profil absolventa obsahuje:

1. Název školního vzdělávacího programu, kód a název oboru vzdělání- identifikační údaje. Protože profil absolventa ŠVP může být používán samostatně pro účely informovanosti veřejnosti, měl by obsahovat i identifikační údaje uváděné na titulním listu ŠVP.

2. *Popis uplatnění absolventa v praxi* (výčet typických pracovních činností, pozic a povolání). Stručný a věcný popis v rozsahu asi 10 řádků, ve které bude řečeno pro jaká povolání nebo pracovní činnosti nebo pozice je absolvent připraven. Tento popis je možné použít pro vzdělávací nabídku nebo pro potřeby profesního poradenství. Možnost uplatnění absolventa vychází z RVP příslušného oboru vzdělání, kde jsou popsány povolání včetně příkladů. Také lze využít Integrovaný systém pozic (ISTP). Podle záměrů školy je možné uvést i odborné zaměření/profilaci.

3. *Popis očekávaných výsledků vzdělávání (kompetencí) absolventa.* Tato část charakterizuje úroveň kompetencí absolventa ŠVP, jeho vědomostí, dovedností, postojů a návyků které si v průběhu studia osvojil. Výsledky jsou vyvozeny z RVP a rozpracovány podle záměrů školy (z pohledu preferencí vzdělávacích cílů, odborné profilace/zaměření apod.) Jsou zpracovány formou výčtu a v profilu absolventa se neodlišují názvy (nadpisy). Úvodní slova by měla odlišovat reálně postižitelné výsledky od těch, ke kterým vzdělávání vedlo, ale nemohou jím být zcela garantovány (postoje, hodnotové orientace apod.). Počet jednotlivých kompetencí není stanoven. Ale tak, kde je to možné, se doporučuje spojit a zjednodušit formulace- zejména u odborných kompetencí. Formulace jednotlivých kompetencí by měli mít shodnou míru obecnosti/ konkrétnosti. V profilu absolventa ŠVP by měli být rozpracovány tyto skupiny kompetencí:

- *Odborné kompetence vztahující se k oboru vzdělání.* Odvozují se od kompetencí absolventa vymezených v RVP a od kutikulárním rámců vymežujících vzdělávání. Jsou to velmi snadno prokazatelné dovednosti. Při jejich rozpracování je vhodné používat aktivních sloves. Příklad: absolvent umí, provádí, zpracovává, využívá, používá apod.
- *Odborné kompetence (asi 3-4), které vyjadřují postoje, návyky a způsoby jednání obecněji vyžadované od pracovníka při výkonu povolání.* Jsou stanoveny v obecné části RVP. Jsou vymezeny v obecné části RVP. Jsou to např. tyto kompetence: “přispívat k dosahování nejvyšší kvality své práce“ kompetence “jednat na pracovišti hospodárně a ekonomicky, být připraven rozvíjet vlastní ekonomické aktivity“. Jejich osvojení nelze vždy vzděláním garantovat. Ale mělo by o ně být usilováno. Proto je vhodné je formulovat slovy: absolvent byl veden tak, aby ...jednal hospodárně... atd.
- *Další výsledky vzdělávání.* Zpracovávají se na základě vzdělávacích oblastí a občanských a klíčových kompetencí stanovených v RVP. V profilu absolventa ŠVP se některé z těchto výsledků sice vyjadřují na úrovni obecnosti odpovídající obecné části RVP, ale formulace by měli být specifikovány vzhledem k tomu, co je z hlediska daného ŠVP nejpodstatnější.
- *Specifické výsledky vzdělávání.* Při jejich formulaci škola přihlíží k odbornému zaměření, regionálním potřebám, očekávaným výsledkům rozšířeného jazykového vzdělávání, vzdělávání v oblasti informačních a komunikačních technologií nebo jiným skutečnostem, na které byl konkrétní školní vzdělávací program zvláště zaměřen.

Charakteristika vzdělávacího programu

Informace v charakteristice školního vzdělávacího programu jsou důležité pro ty, kteří se podílejí na realizaci programu, pro učitele. Dále pro nadřízené orgány i veřejnost. Součástí charakteristiky je základní identifikační údaje a bližší popis celkového pojetí vzdělávání v daném programu vyjadřující charakter pedagogické koncepce, kterou škola zastává, organizace výuky, realizace a rozsah praktického vyučování, klíčových kompetencí, průřezových témat a dalších vzdělávacích aktivit podporujících záměr školy v daném ŠVP. Specifikují se podmínky přijetí ke studiu, zvláště forma a obsah přijímacího řízení a obsah a forma závěrečné zkoušky nebo profilové části maturitní zkoušky (tj. blíže se konkretizuje tak část zkoušky, která je v kompetenci školy).

Není nutné aby charakteristika byla rozsáhlá. Je třeba ji napsat tak, aby umožňovala učinit si dostatečně jasnou představu o průběhu studia podle daného vzdělávacího programu.

Dílní části charakteristiky zahrnují následující:

- *Identifikační údaje.* Název ŠVP, kód a název oboru vzdělání, délka a formy studia, stupeň vzdělání, datum platnosti charakteristiky vzdělávacího programu.
- *Nezbytné podmínky pro přijetí ke studiu.* Všeobecné, specifické (např. talentová zkouška).
- *Zdravotní způsobilost.* Podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělávání. Zdravotní omezení vždy závisí na specifických požadavcích zvoleného oboru vzdělání (případně jeho zaměření). Podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělávání v příslušném oboru vzdělání jsou uvedeny v soustavě oborů vzdělání stanovené vládním nařízením.

Celkové pojetí vzdělávání v daném programu

Pojetí vzdělávání v ŠVP by mělo odrážet pedagogickou koncepci, kterou škola zastává, a vypovídat o tom, jakým způsobem bude ve vzdělávacím procesu realizovat své vlastní vzdělávací záměry vycházející z možnosti vyjádřených v RVP. Charakteristika ŠVP by měla obsahovat vytyčení společných vzdělávacích strategií a metod, na které bude ve výuce kladen důraz nebo které jsou pro ŠVP specifické. V charakteristice ŠVP by měli být uvedeny:

- Stěžejní metody výuky vyžívané v rámci praktického a teoretického vyučování.
- Způsoby rozvoje občanských a klíčových kompetencí ve výuce.
- Způsoby začlenění průřezových témat do výuky.
- Metodické postupy, které je škola schopna zajistit při vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami.

Není nutné uvádět kompletní popis vyučovacích metod a postupů, ale vymezit ty, které jsou významné pro realizaci vzdělávacích cílů a rozvoj kompetencí daného ŠVP nebo těch, které škola preferuje.

Není nutné uvádět kompletní popis vyučovacích metod a postupů, ale vymezit ty, které jsou významné pro realizaci vzdělávacích cílů a rozvoj kompetencí daného ŠVP nebo těch, které škola preferuje.

Při stanovování společných vzdělávacích strategií by mělo být dodrženo celkové zaměření ŠVP na rozvoj klíčových kompetencí, realizaci průřezových témat a zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb žáků. V pojetí výuky se to projeví jako orientace na metody aktivní a samostatné a tvůrčí práce žáků. Jde o následující postupy:

- Dialogické slovní metody: rozhovor, dialog, diskuse, brainstorming, brainwriting.
- Náročnější samostatné práce žáků: problémové učení, týmová práce a kooperace.
- Metody činnostně zaměřeného vyučování: praktické práce žáků aplikačního a heuristického typu, tj. poznávání na základě vlastního pozorování a objevování.
- Didaktické hry, soutěže, situační a simulační metody (simulace řešení konfliktů, sociodrama, zařazení veřejné prezentace žáků).
- Projektové vyučování, otevřené vyučování, realizace aktivit nadpředmětového charakteru apod.

Metody musí odpovídat potřebám a zkušenostem jednotlivých pedagogů, proto by mělo být v charakteristice ŠVP poukázáno na to, že metodické přístupy budou vyhodnocovány z hlediska efektivity a vzdělávacích podmínek a následně modifikovány na základě zkušeností vyučujících. Zařazení jednotlivých metod do ŠVP bude konkretizováno až na úrovni vyučovacích předmětů nebo vzdělávacích modulů (viz. Dále- učební osnovy, a vzdělávací moduly, pojetí a cíle předmětu, rozpis učiva, kompetence).

Organizace výuky

V charakteristice ŠVP by škola měla uvádět zejména ty organizační formy výuky, které jsou zařazeny mimo standardní formální vyučování v systému vyučovacích hodin. Je přitom vhodné specifikovat aktivity zaměřené na rozvoj klíčových kompetencí a realizaci průřezových témat. Jsou uváděny např. organizační formy vyučování integrovaných učebních celků- kumulovaná teorie, kumulovaná praxe, vyučovací bloky, projektové dny/týdny, vyučování v různých prostředích, kurzy, exkurze a další akce a aktivity školy související se vzděláváním podle daného ŠVP, upřesnění aplikace skupinového a individualizovaného vyučování.

Velmi důležité je vymezení délky, druhu a náplně praktického vyučování, charakteru a rozsahu odborné praxe, která probíhá v reálných pracovních podmínkách. Konkretizuje se charakter pracovišť, kde odborná praxe probíhá. Nezbytný je popis organizace výuky v rámci teoretické a praktické výuky v souvislosti s plánovanými formami studia- tzn. Denní, večerní, dálkové, distanční, kombinované.

Hodnocení žáků a diagnostika

- V charakteristice ŠVP by měla být odkaz na školní klasifikační řád a základní údaje o systému zkoušení a hodnocení ve škole včetně opatření pro jeho koordinaci ve školním roce.
- Obsahem celkového pojetí vzdělávání by měli být žádoucí způsoby hodnocení žáků, které směřují k omezení reproduktivního pojetí výuky a k ověření výsledků vzdělávání v daném vzdělávacím programu jako celku.

- Zdůrazněny by měli být hlavně motivační, informativní a výchovně funkce hodnocení. Významným aspektem hodnocení by mělo být uplatňování sebehodnocení a sebeposuzování, kolektivního hodnocení, individuálního přístupu k žákům a následné pomoci, tj, identifikace nedostatků a spolupráce pedagogů se žáky směřující k jejich odstranění. Důležité jsou závěry z průběžné pedagogické diagnostiky a objektivizace hodnocení s využíváním didaktických testů orientačních (informačních pro učitele) i standardizovaných.
- Způsob hodnocení by mělo kombinovat známkování, slovní hodnocení, dobový systém eventuálně procentuální vyjádření. Pozornost by měla být věnována sebehodnocení žáků.
- Specifickou část by měl tvořit popis způsobů hodnocení praktického vyučování (zejména učební a odborné praxe nebo odborného výcviku). Zvláštní pozornost je třeba věnovat způsobu hodnocení praktického vyučování probíhajícího v reálných pracovních podmínkách. Také by měli být upřesněny způsoby hodnocení klíčových kompetencí a dalších činností žáků, které organizuje škola v souvislosti s realizací průřezových témat, projektových týdnů, různých soutěží nebo zájmové činnosti žáků. Nedílnou součástí hodnocení by měli být vhodné formy prezentace výsledků vzdělávání žáků na veřejnosti (výstavy výrobků, výsledky projektů, společenské akce apod).

Další části ŠVP a konkrétní ukázky částí ŠVP- viz. text „Teorie a praxe tvorby ŠVP“.

Kontrolní úkoly:

1. Vyjmenujte identifikační údaje, které jsou uvedeny v titulním listu ŠVP.
2. Charakterizujte, co obsahuje profil absolventa ŠVP.
3. Charakterizujte učební plán ŠVP.
4. Vypracujte učební osnovy vybraného odborného předmětu vašeho zaměření.
5. Navrhněte vzdělávací modul Vašeho odborného zaměření.

Použité prameny:

ČADÍLEK, M., KROPÁČ, J., PECINA, P., KUBÁT, J. *Teorie a praxe tvorby ŠVP.*

Praha: NUOV, 2008.

PECINA, P. *Tvořivost ve vzdělávání žáků.* Brno: MU, 2008. ISBN 978-80-210-4551-4.

ŠIMONÍK, O. *Úvod do didaktiky základní školy.* Brno: MSD, 2005. 140 s.

ISBN 80-86633-33-0.

Internetové zdroje:

www.nuov.cz